

บทที่ 8

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น กำไรต่อหุ้น การเลิกบริษัท

การประเมินส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นสิ่งที่ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ และผู้เกี่ยวข้องทุกคนให้ความสนใจ โดยการประเมินส่วนของผู้ถือหุ้นดังกล่าวเป็นการคำนวณมูลค่าหุ้นของบริษัท เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบความคุ้มค่าของการลงทุนและนำข้อมูลมาพิจารณากำหนดราคาซื้อขายหุ้นได้อย่างสมเหตุสมผล โดยทั่วไปการคำนวณมูลค่าหุ้นจะคำนวณหาราคาตามบัญชีต่อหุ้น ซึ่งเป็นความสามารถในการชำระคืนเงินทุนหรือส่วนได้เสียในเงินทุนต่อหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นหากในวันนั้นได้เลิกบริษัทไป และการคำนวณหากำไรต่อหุ้น ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการดำเนินงานของบริษัท ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์สูงสุดควรนำราคาตามบัญชีต่อหุ้นและกำไรต่อหุ้นไปเปรียบเทียบกับราคาตลาดของหุ้น เพื่อประกอบการพิจารณาลงทุนซื้อหุ้นเพิ่มหรือการขายหุ้นออกไป

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น

นักวิชาการให้ความหมายราคาตามบัญชีต่อหุ้น (book value per share) ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น หมายถึง สิทธิส่วนได้เสียในเงินทุนต่อหุ้น หรือส่วนเฉลี่ยของมูลค่าสิทธิของสินทรัพย์ที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น ราคาตามบัญชีต่อหุ้นเป็นจำนวนเงินที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับคืนโดยสมมติว่าบริษัทเลิกกิจการ ณ วันนั้น (เมธากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2547, หน้า 17-20)

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น หมายถึง สิทธิส่วนได้เสียในเงินทุนของบริษัทต่อหนึ่งหุ้นซึ่งคำนวณได้จากงบดุลของบริษัท ณ วันใดวันหนึ่ง หรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่งคือ เป็นราคาที่เมื่อเลิกกิจการบริษัทแล้ว ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะได้รับการจ่ายคืนทุนเท่าไร (พัชรินทร์ ไตรรัตน์รุ่งเรือง, 2547, หน้า 9-4)

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น หมายถึง สิทธิหรือส่วนได้เสียในเงินทุนของบริษัทต่อหนึ่งหุ้นซึ่งคำนวณราคาเป็นจำนวนเงินที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับคืน โดยสมมติว่าบริษัทเลิกกิจการ ณ วันนั้น (อังคณา นุตยกุล, 2547, หน้า 241)

จากความหมายของราคาตามบัญชีต่อหุ้นดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ราคาตามบัญชีต่อหุ้น หมายถึง สิทธิส่วนได้เสียในเงินทุนของบริษัทต่อหุ้นที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับคืน โดยสมมติว่าบริษัทเลิกกิจการ ณ วันนั้น ซึ่งการคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นคำนวณได้ดังนี้

1. บริษัทมีหุ้นทุนเพียงชนิดเดียว กรณีที่บริษัทมีหุ้นทุนเพียงชนิดเดียว คือหุ้นสามัญ การคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นเป็นดังนี้

$$\text{ราคาตามบัญชีต่อหุ้น} = \frac{\text{เงินทุนทั้งสิ้นของบริษัท}}{\text{จำนวนหุ้นที่อยู่ในมือของผู้ถือหุ้น}}$$

จำนวนเงินทุนทั้งสิ้นของบริษัท เป็นเงินทุนทั้งหมดในส่วนของผู้ถือหุ้นที่ปรากฏอยู่ในงบดุล หากบริษัทมีหุ้นทุนได้รับคืน ให้นำหุ้นทุนซื้อคืนมาหักจากส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนนำไปคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้น

จำนวนหุ้นที่อยู่ในมือของผู้ถือหุ้น เป็นจำนวนหุ้นที่บริษัทได้จำหน่ายและออกใบหุ้นให้ผู้ถือหุ้นเรียบร้อยแล้วรวมกับจำนวนหุ้นที่ให้จองซึ่งยังรับชำระค่าหุ้นไม่ครบจึงยังไม่ออกใบหุ้นให้ผู้ถือหุ้น หักด้วยจำนวนหุ้นสามัญได้รับคืน

ตัวอย่างที่ 8.1 ต่อไปนี้เป็นงบดุลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น : หุ้นสามัญจดทะเบียน 20,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท

ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว	16,000	หุ้น	160,000
หุ้นสามัญให้จอง	2,000	หุ้น	20,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ			20,000
กำไรสะสม			
ที่ยังไม่ได้จัดสรร			40,000
ที่จัดสรรแล้ว :			
จัดสรรตามกฎหมาย	20,000		
จัดสรรเพื่อหุ้นสามัญซื้อคืน	<u>30,000</u>	<u>50,000</u>	<u>90,000</u>
รวม			290,000
หัก หุ้นสามัญที่ซื้อคืน 1,000 หุ้น ราคาทุน			<u>15,000</u>
รวม			<u>275,000</u>

$$\begin{aligned} \text{จำนวนหุ้นที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก} &= 16,000 + 2,000 - 1,000 \\ &= 17,000 \text{ หุ้น} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ราคาตามบัญชีต่อหุ้น} &= \frac{275,000}{17,000} \\ &= 16.18 \text{ บาทต่อหุ้น} \end{aligned}$$

2. บริษัทมีหุ้นทุนสองชนิด กรณีมีหุ้นบุริมสิทธิ บริษัทต้องคืนทุนให้หุ้นบุริมสิทธิ ก่อนหุ้นสามัญ ดังนั้นถ้าบริษัทมีทั้งหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ ส่วนของผู้ถือหุ้นต้องถูกแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน โดยต้องแบ่งให้กับหุ้นบุริมสิทธิก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็นของหุ้นสามัญ การ คำนวณสิทธิของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิมีรายละเอียดดังนี้

2.1 มูลค่าของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการ การคำนวณหาราคาตามบัญชีต่อหุ้น ตั้งอยู่บนสมมติว่า บริษัทจะเลิกกิจการ ณ วันนั้น จึงต้องประเมินราคาของหุ้น การกำหนดมูลค่า ของหุ้นเมื่อเลิกกิจการอาจมีการกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยอาจกำหนดไว้เท่ากับราคาตามมูลค่า หรือไม่ก็ ถ้าไม่สามารถที่จะทราบราคาของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการแล้วอาจจะใช้ราคา ตามมูลค่า การคำนวณมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการ} &= \text{ราคาของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการ} \times \text{จำนวนหุ้น} \\ &\quad \text{บุริมสิทธิที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้น} \end{aligned}$$

2.2 เงินปันผล นอกจากมูลค่าของหุ้นบุริมสิทธิเมื่อเลิกกิจการแล้ว ผู้ถือหุ้น บุริมสิทธิยังได้รับสิทธิอีกประการหนึ่ง คือ เงินปันผล การคำนวณส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นของ หุ้นบุริมสิทธิจะมีความแตกต่างกันที่สิทธิพิเศษในเรื่องเงินปันผล ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับ การคำนวณราคาตามบัญชี ต่อหุ้นจะเป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.2 ต่อไปนี้เป็นบุคคลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท ทวิภพ จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น : หุ้นสามัญจดทะเบียน 50,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท

ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว 400,000

หุ้นสามัญให้จอง 20,000

ทุนเรือนหุ้น : หุ้นบุริมสิทธิ 5% จดทะเบียน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท

ราคาไถ่ถอนหุ้นละ 120 บาท ราคาของหุ้นเมื่อเลิกกิจการ
หุ้นละ 130 บาท ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว 600,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ 48,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ 5% 14,000

ส่วนเกินทุนจากการไถ่ถอนหุ้นบุริมสิทธิ 10,000

กำไรสะสม 415,000

หัก หุ้นสามัญที่ซื้อคืนราคาหุ้นละ 13 บาท 13,000

รวม 1,494,000

การคำนวณ สิทธิที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับ

เงินทุนทั้งหมด (ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด) 1,494,000

เงินทุนส่วนที่เป็นของหุ้นบุริมสิทธิ :

มูลค่าเมื่อเลิกกิจการ (6,000 X 130) 780,000

เงินปันผล (600,000 X 5%) 30,000 810,000

เงินทุนส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ 684,000

ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ = $\frac{810,000}{6,000}$

= 135 บาท

ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นสามัญ = $\frac{684,000}{4,000 + 2,000 - 1,000}$

= 136.80 บาท

2.2.2 หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและไม่ร่วมรับ การคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นจะเป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.3 จากตัวอย่างที่ 8.2 สมมติว่าบริษัทไม่ได้จ่ายเงินปันผลมาเป็นเวลา 2 ปี รวมทั้งปีปัจจุบัน

การคำนวณ สิทธิที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับ			
เงินทุนทั้งหมด (ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด)			1,494,000
เงินทุนส่วนที่เป็นของหุ้นบุริมสิทธิ :			
มูลค่าเมื่อเลิกกิจการ (6,000 x 130)	780,000		
เงินปันผล (600,000 x 5% x 2)	<u>60,000</u>	<u>840,000</u>	
เงินทุนส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ			<u>654,000</u>
ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ	=	$\frac{840,000}{6,000}$	
	=	140 บาท	
ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นสามัญ	=	$\frac{654,000}{4,000 + 2,000 - 1,000}$	
	=	130.80 บาท	

2.2.3 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมและร่วมรับ การคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นจะเป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.4 จากตัวอย่างที่ 8.2 สมมติว่าบริษัทไม่ได้จ่ายเงินปันผลมาเป็นเวลา 2 ปี รวมทั้งปีปัจจุบัน

		หุ้น บุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ประกาศจ่ายปันผลปี 25x1	415,000			
คิดปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิ (600,000 x 5%)	<u>(30,000)</u>	30,000		30,000
	385,000			
คิดปันผลให้หุ้นสามัญ (410,000 x 5%)	<u>(20,500)</u>		20,500	20,500
	364,500			
หุ้นบุริมสิทธิร่วมรับเงินปันผล ($364,500 \times \frac{600}{1,010}$)	(216,535)	216,535		216,535
หุ้นสามัญร่วมรับเงินปันผล ($364,500 \times \frac{410}{1,010}$)	<u>(147,965)</u>	—	<u>147,965</u>	<u>147,965</u>
		<u>246,535</u>	<u>168,465</u>	<u>415,000</u>

การคำนวณ สิทธิที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับ

เงินทุนทั้งหมด (ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด)

1,494,000

เงินทุนส่วนที่เป็นของหุ้นบุริมสิทธิ :

มูลค่าเมื่อเลิกกิจการ (6,000 x 130)

780,000

เงินปันผล

246,535

1,026,535

เงินทุนส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ

467,465

ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ

= $\frac{1,026,535}{6,000}$

= 171.09 บาท

ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นสามัญ

= $\frac{467,465}{4,000 + 2,000 - 1,000}$

= 93.49 บาท

2.2.4 หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมและร่วมรับ การคำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นจะเป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.5 จากตัวอย่างที่ 8.2 สมมติว่าบริษัทไม่ได้จ่ายเงินปันผลมาเป็นเวลา 2 ปี รวมทั้งปีปัจจุบัน

		หุ้น บุริมสิทธิ	หุ้นสามัญ	รวม
ประกาศจ่ายปันผลปี 25x1	415,000			
คิดปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิ(600,000 x 5% x 2ปี)	<u>(60,000)</u>	30,000		30,000
	355,000			
คิดปันผลให้หุ้นสามัญ (410,000 x 5%)	<u>(20,500)</u>		20,500	20,500
	334,500			
หุ้นบุริมสิทธิร่วมรับเงินปันผล ($334,500 \times \frac{600}{1,010}$)	(198,713)	198,713		198,713
หุ้นสามัญร่วมรับเงินปันผล ($334,500 \times \frac{410}{1,010}$)	<u>(135,787)</u>	—	<u>135,787</u>	<u>135,787</u>
		<u>228,713</u>	<u>156,287</u>	<u>415,000</u>

การคำนวณ สิทธิที่ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับ		
เงินทุนทั้งหมด (ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด)		1,494,000
เงินทุนส่วนที่เป็นของหุ้นบุริมสิทธิ :		
มูลค่าเมื่อเลิกกิจการ (6,000 x 130)	780,000	
เงินปันผล	<u>228,713</u>	<u>1,008,713</u>
เงินทุนส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ		<u>485,287</u>
ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ	=	$\frac{1,008,713}{6,000}$
	=	168.12 บาท
ราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นสามัญ	=	$\frac{485,287}{4,000 + 2,000 - 1,000}$
	=	97.06 บาท

กำไรต่อหุ้น

นักวิชาการให้ความหมายกำไรต่อหุ้น (earnings per share) ไว้หลายทัศนะ ดังนี้
กำไรต่อหุ้น หมายถึง ส่วนเฉลี่ยของกำไรต่อหุ้นสามัญหนึ่งหุ้นหรือจำนวนกำไรสุทธิประจำงวดที่เป็นของหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น (เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2547, หน้า 17-21)

กำไรสุทธิ หมายถึง กำไรต่อหุ้นสามัญหรือผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นสามัญนั่นเอง (อิสริย์ โขว์วิวัฒนา, 2547, หน้า 10-5)

กำไรต่อหุ้น หมายถึง ส่วนเฉลี่ยของกำไรต่อหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น (สมาคมนักบัญชี และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538, หน้า 44)

จากความหมายของกำไรต่อหุ้นดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กำไรต่อหุ้น หมายถึง ส่วนเฉลี่ยของกำไรหรือผลตอบแทนต่อหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น โดยทั่วไปจะไม่มี การคำนวณหากำไรต่อหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ เนื่องจากหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับเงินปันผลในอัตราคงที่ ยกเว้นหุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับเงินปันผล

การคำนวณกำไรต่อหุ้นจะถูกใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่อาจมีขนาดของเงินทุนแตกต่างกันซึ่งไม่อาจวัดความสามารถในการทำกำไรจากยอดรวมของกำไรสุทธิได้จึงใช้กำไรต่อหุ้นเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำกำไรจากหุ้นสามัญหนึ่งหุ้นดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.6 บริษัท หนึ่ง จำกัด มีหุ้นสามัญจดทะเบียน 1,000,000 หุ้น (ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท) และมีผลกำไรจำนวน 1,000,000 บาท มีกำไรต่อหุ้น 1 บาท ส่วนบริษัท สอง จำกัด มีหุ้นสามัญจดทะเบียน 100,000 หุ้น (ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท) และมีผลกำไรจำนวน 200,000 บาท มีกำไรต่อหุ้น 2 บาท

	บริษัท หนึ่ง จำกัด	บริษัท สอง จำกัด
กำไรสุทธิ	1,000,000 บาท	200,000 บาท
กำไรต่อหุ้น	1 บาท	2 บาท

ถ้าพิจารณาจากกำไรสุทธิแล้ว บริษัท หนึ่ง จำกัด สามารถทำกำไรได้มากกว่า บริษัท สอง จำกัด แต่ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบจากกำไรต่อหุ้น จะเห็นว่าบริษัท สอง จำกัดมีกำไรต่อหุ้นมากกว่าบริษัท หนึ่ง จำกัด ทั้งนี้เนื่องจากขนาดธุรกิจมีความแตกต่างกันมาก จึงควรพิจารณาเปรียบเทียบโดยใช้กำไรต่อหุ้นจึงจะเห็นความสามารถในการทำกำไรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

โครงสร้างเงินทุน

การคำนวณกำไรต่อหุ้นควรต้องนำโครงสร้างเงินทุนมาพิจารณาด้วยดังนี้

1. โครงสร้างเงินทุนอย่างง่าย (simple capital structure) หมายถึง บริษัทมีหุ้นสามัญเพียงชนิดเดียว หรือไม่มีหุ้นสามัญเทียบเท่า (equivalent common stock) หรือ ตราสารอื่นซึ่งมีสิทธิเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญได้ เช่น หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพ หุ้นกู้ชนิดแปลงสภาพ ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น เป็นต้น

ในกรณีที่บริษัทมีโครงสร้างเงินทุนอย่างง่าย ให้บริษัทแสดงกำไรต่อหุ้นโดยใช้กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน (primary earnings per share) เพียงอย่างเดียว ซึ่งมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง กำไรต่อหุ้น ได้กล่าวถึงวิธีการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานโดยกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานคำนวณโดยการนำกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวดที่เป็นของหุ้นสามัญหารด้วยจำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยบุคคลภายนอก (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 5)

2. โครงสร้างเงินทุนแบบซับซ้อน (complex capital structure) หมายถึง บริษัทมีหุ้นสามัญ และหุ้นสามัญเทียบเท่า ซึ่งต้องคำนวณหุ้นดังกล่าว โดยสมมติว่าหุ้นสามัญเทียบเท่าได้เปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญแล้วทั้งหมด ซึ่งอาจมีผลกระทบทำให้กำไรสุทธิและจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยที่จะนำมาคำนวณเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลทำให้ราคาตามบัญชีต่อหุ้นลดลง

กรณีที่บริษัทมีโครงสร้างเงินทุนแบบซับซ้อนต้องแสดง กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนในลักษณะแรก และต้องแสดงกำไรต่อหุ้นปรับลด (diluted earnings per share) เพื่อให้ผู้ถือหุ้นทราบว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงในหุ้นสามัญเทียบเท่าเป็นหุ้นสามัญทั้งหมดจะทำให้กำไรต่อหุ้นลดลงเหลือเท่าใด โดยในการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดกิจการต้องปรับปรุงกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวดที่เป็นของหุ้นสามัญและจำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยบุคคลภายนอกด้วยผลกระทบของหุ้นสามัญเทียบเท่าปรับลดทั้งสิ้น

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

บริษัทไม่ว่าจะมีโครงสร้างเงินทุนอย่างง่าย หรือแบบซับซ้อนต้องแสดงกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานเป็นขั้นแรกเสมอ คำนวณโดยการนำกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวดที่เป็นของหุ้นสามัญหารด้วยจำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือ โดยบุคคลภายนอก การคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานจึงแสดงได้ดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน} = \frac{\text{กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิของหุ้นสามัญ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ถือ โดยบุคคลภายนอก}}$$

จากการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานมีส่วนประกอบ คือ กำไรหรือขาดทุนสุทธิของหุ้นสามัญ และจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ถือ โดยบุคคลภายนอก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำไรหรือขาดทุนสุทธิของหุ้นสามัญ ถ้าเงินทุนของบริษัทมีหุ้นสามัญเพียงชนิดเดียวกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่ใช้ในการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานจะเป็นของหุ้นสามัญ ถ้าเงินทุนของบริษัทมีทั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ กำไรหรือขาดทุนสุทธิของหุ้นสามัญจะต้องถูกหักเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิก่อน โดยที่จำนวนเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิจะต้องคำนึงถึงสิทธิพิเศษของหุ้นบุริมสิทธิดังนี้คือ

1.1 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมเงินปันผล จะได้รับเงินปันผลเมื่อมีการประกาศจ่ายปันผลเฉพาะปีนั้นปีเดียวเท่านั้น ดังนั้นถ้าบริษัทไม่ประกาศจ่ายปันผลในปีใดผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิก็จะไม่ได้รับปันผลในปีนั้นจึงไม่จำเป็นต้องนำกำไรสุทธิหักด้วยปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ ต่อเมื่อมีการประกาศจ่ายเงินปันผลจึงนำเงินปันผลนี้หักออกจากกำไรสุทธิ

1.2 หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมเงินปันผล จะได้รับเงินปันผลแม้ว่าบริษัทจะประกาศจ่ายเงินปันผลหรือไม่ก็ตามให้นำเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิหักจากกำไรสุทธิเพื่อคำนวณหากำไรสุทธิส่วนที่เป็นของหุ้นสามัญ โดยไม่รวมเงินปันผลที่ค้างจ่ายมาจากงวดก่อน

ตัวอย่างที่ 8.7 บริษัท ไฟาโซ จำกัด มีหุ้นทุน 2 ชนิด คือ หุ้นสามัญ จำนวน 20,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 5 % ชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับจำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 20 บาท บริษัท มีกำไรสุทธิจำนวน 24,000 บาท

การคำนวณ กำไรสุทธิ

สมมติว่าบริษัทมิได้ประกาศจ่ายเงินปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิ

กำไรสุทธิส่วนของหุ้นสามัญเท่ากับ 24,000 บาท

หุ้นบุริมสิทธิไม่มีสิทธิในกำไรจำนวนนี้

สมมติว่าบริษัทมีการประกาศจ่ายเงินปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิ

กำไรสุทธิส่วนของหุ้นสามัญ = 24,000 – (10,000 x 20 x 5%)

= 14,000 บาท

กำไรสุทธิส่วนของหุ้นบุริมสิทธิ = 10,000 x 20 x 5%

= 10,000 บาท

ตัวอย่างที่ 8.8 จากตัวอย่างที่ 8.7 สมมติว่าหุ้นบุริมสิทธิ 5 % เป็นชนิดสะสมแต่ไม่ร่วมรับและบริษัทไม่สามารถประกาศจ่ายปันผลได้เนื่องจากกำไรของกิจการมีจำนวนน้อย

การคำนวณ กำไรสุทธิ

กำไรสุทธิส่วนของหุ้นสามัญเท่ากับ = 24,000 - (5,000 x 20 x 5%)

= 14,000 บาท

กำไรสุทธิส่วนของหุ้นบุริมสิทธิ = 5,000 x 20 x 5%

= 10,000 บาท

จากตัวอย่างที่ 8.8 ถึงแม้ว่าบริษัทจะไม่ประกาศจ่ายเงินปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิ แต่ต้องนำสิทธิของการรับเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิมาหักออกจากกำไรสุทธิ เนื่องจากหุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดสะสมเงินปันผล จึงมีสิทธิสะสมเงินปันผลไว้เพื่อรับในปีต่อ ๆ ไปได้

2. จำนวนหุ้นสามัญที่ใช้ในการคำนวณ ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง กำไรต่อหุ้น ให้คำนวณจำนวนถัวเฉลี่ยน้ำหนักของหุ้นสามัญโดย การนำจำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยบุคคลภายนอกต้นงวดปรับปรุงด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่ได้รับคืนและที่ออกจำหน่ายในระหว่างงวด จำนวนที่นำมาปรับปรุงต้องเป็นจำนวนตามสัดส่วนของเวลา ซึ่งสัดส่วนของเวลา หมายถึง จำนวนวันซึ่งหุ้นดังกล่าวถือโดยบุคคลภายนอกหารด้วยจำนวนวันทั้งสิ้นในงวดนั้น อนึ่งกิจการอาจใช้วิธีการประมาณการถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักอย่างสมเหตุสมผลแทนการคำนวณอย่างละเอียด (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 6) ทั้งนี้ การแบ่งกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีโดยทั่วไปจะเป็น 12 เดือน ดังนั้นใน

บทนี้จึงถือว่าเฉลี่ยหุ้นให้สอดคล้องกับกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิโดยเฉลี่ยเป็นเดือนดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8.9 บริษัทแห่งหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงหุ้นสามัญที่ออกระหว่างปีดังนี้

วันที่	รายการ	จำนวนหุ้น
1 ม.ค.	ชดเชยกำไร	90,000
1 มี.ค.	ออกหุ้นเพิ่ม	<u>30,000</u>
		120,000
1 ก.ค.	ซื้อหุ้นคืน	<u>(39,000)</u>
		81,000
1 ต.ค.	ออกหุ้นเพิ่ม	<u>60,000</u>
31 ธ.ค.	ยอดคงเหลือ	<u>141,000</u>

การคำนวณ จำนวนหุ้นสามัญเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

วันที่	จำนวนหุ้น	ระยะเวลาตั้งแต่วันที่เกิดรายการจนถึงวันสิ้นงวด	จำนวนหุ้นเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
1 ม.ค.	90,000	12/12	90,000
1 มี.ค.	30,000	10/12	25,000
1 ก.ค.	(39,000)	6/12	(19,500)
1 ต.ค.	60,000	3/12	<u>15,000</u>
	จำนวนหุ้นสามัญเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก		<u>110,500</u>

หรือ อาจคำนวณจำนวนหุ้นสามัญเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักได้ดังนี้

วันที่	จำนวนหุ้น	จำนวนหุ้นคงเหลือ	ระยะเวลาตั้งแต่วันที่เกิดรายการจนถึงวันที่เกิดรายการถัดไป	จำนวนหุ้นเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
1 ม.ค.	90,000	90,000	2/12	15,000
1 มี.ค.	30,000	120,000	4/12	40,000
1 ก.ค.	(39,000)	81,000	3/12	20,250
1 ต.ค.	60,000	141,000	3/12	<u>35,250</u>
	จำนวนหุ้นสามัญเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก			<u>110,500</u>

ในกรณีที่บริษัทมีหุ้นปันผล การแตกหุ้น และการรวมหุ้น จะต้องคำนวณจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก โดยการออกหุ้นปันผล การแตกหุ้นหรือการรวมหุ้นมีผลตั้งแต่วันที่นับงวดหรือตั้งแต่วันที่ออกหุ้นดั้งเดิมแล้วแต่วันใดเกิดขึ้นหลังสุด เนื่องจากไม่ทำให้สินทรัพย์สุทธิของบริษัทเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงคำนวณหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักตั้งแต่วันที่นับงวดดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.10 บริษัทแห่งหนึ่งได้จัดทะเบียนหุ้นสามัญและนำออกจำหน่ายหุ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม จำนวน 10,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม ได้จ่ายหุ้นสามัญปันผลในอัตรา 20%

การคำนวณ จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

1 ม.ค.	ยอดยกมา	10,000	หุ้น
30 มิ.ย.	จ่ายหุ้นปันผล 20%	<u>2,000</u>	หุ้น
	จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	<u>12,000</u>	หุ้น

ในกรณีที่ออกหุ้นโดยการเพิ่มทุนหรือการซื้อหุ้นทุนคืนมาให้มีผลตั้งแต่วันที่เกิดรายการนั้น เนื่องจากการเพิ่มจำนวนหุ้นหรือลดจำนวนหุ้นนั้น มีผลทำให้สินทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ตัวอย่างที่ 8.11 บริษัทแห่งหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนหุ้นสามัญดังนี้

วันที่	รายการ	จำนวนหุ้น
1 ม.ค.	ยอดยกมา	50,000
1 เม.ย.	ออกหุ้นเพิ่ม	10,000
		60,000
1 ก.ค.	จ่ายหุ้นปันผล 20%	12,000
		72,000
1 ต.ค.	ออกหุ้นเพิ่ม	15,000
31 ธ.ค.	ยอดคงเหลือ	87,000

การคำนวณ จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

วันที่	รายการ	จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
1 ม.ค.	50,000 x 12/12 x 120%	60,000
1 เม.ย.	10,000 x 9/12 x 120%	9,000
1 ก.ค.	จ่ายหุ้นปันผล 20%	-
1 ต.ค.	15,000 x 3/12	3,750
จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก		72,750

จำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยบุคคลภายนอกก่อนจ่ายหุ้นปันผลต้องคำนวณใหม่ โดยหุ้นสามัญที่มีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมถึง 1 กรกฎาคม จะถูกปรับเพิ่มขึ้นเป็น 120% เนื่องจากการจ่ายหุ้นปันผลถือว่ามิผลตั้งแต่วันต้นงวด ดังนั้นจึงต้องปรับจำนวนหุ้น แต่หุ้นที่ออกเพิ่มภายหลังจากการจ่ายหุ้นปันผลปรับจำนวนหุ้นใหม่เนื่องจากหุ้นสามัญได้อยู่ในฐานใหม่แล้ว ในการคำนวณจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยโดยการแตกหุ้นหรือการรวมหุ้น จะทำเช่นเดียวกับการจ่ายหุ้นปันผล

ตัวอย่างที่ 8.12 บริษัท สวยใส จำกัด มีกำไรก่อนรายการพิเศษ 290,000 บาท และมีกำไรจากรายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้) 120,000 บาท บริษัทได้ประกาศจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิหุ้นละ 1 บาท จำนวนหุ้นบุริมสิทธิที่ถือโดยบุคคลภายนอก มีจำนวน 50,000 หุ้น ในระหว่างปี บริษัทมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเงินทุนดังนี้

วันที่	รายการ	จำนวนหุ้น
1 ม.ค.	ยอดยกมา	90,000
1 เม.ย.	ซื้อหุ้นคืนมา	(15,000)
		75,000
1 ก.ค.	แตกหุ้นในอัตรา 1:2	150,000
		225,000
31 ธ.ค.	ออกหุ้นสามัญเพิ่ม	25,000
	ยอดคงเหลือ	250,000

การคำนวณ จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

วันที่	รายการ	จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
1 ม.ค.	90,000 x 12/12 x 2	180,000
1 เม.ย.	15,000 x 9/12 x 2	(22,500)
1 ก.ค.	แตกหุ้นในอัตรา 1: 2	-
31 ธ.ค.	25,000 x 3/12	<u>0</u>
จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก		<u>157,500</u>

ในการคำนวณจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ออกเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม จะไม่คำนึงถึง เนื่องจากออกหุ้นในวันสิ้นปี จึงทำให้ระยะเวลาในการถือหุ้นเป็นศูนย์ เมื่อคำนวณจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักได้แล้วให้นำไปหารกำไรก่อนรายการพิเศษ รายการพิเศษ และกำไรสุทธิ เพื่อคำนวณหากำไรต่อหุ้น ทั้งนี้ กำไรสุทธิที่ได้คำนวณต้องนำเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิออกจำนวน 50,000 บาท (50,000 x 1) หักออกจากกำไรก่อนรายการพิเศษ 290,000 บาท ก่อน เพื่อจะได้้นำกำไรก่อนรายการพิเศษที่เป็นของหุ้นสามัญจำนวน 240,000 บาท (290,000 – 50,000) การหักเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิจากกำไรก่อนรายการพิเศษมีผลทำให้กำไรสุทธิลดลง แต่ไม่มีผลต่อรายการพิเศษ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 8.12 คำนวณกำไรสุทธิต่อหุ้นได้ดังนี้

รายการ	(1) จำนวนเงิน (บาท)	(2) จำนวนหุ้นสามัญ ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (หุ้น)	(3) กำไรต่อหุ้น (1) ÷ (2) (บาท)
กำไรก่อนรายการพิเศษที่เป็นของหุ้นสามัญ	240,000	157,500	1.52
รายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้)	120,000	157,500	0.76
กำไรสุทธิที่เป็นของหุ้นสามัญ	360,000	157,500	2.28

การเปิดเผยกำไรต่อหุ้น ต้องเปิดเผยต่อท้ายงบกำไรขาดทุน หรือในหมายเหตุประกอบงบการเงินดังนี้

บริษัท สวายใส จำกัด
งบกำไรขาดทุน (บางส่วน)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

(หน่วย : บาท)

กำไรก่อนรายการพิเศษ	290,000
รายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้)	<u>120,000</u>
กำไรสุทธิ	<u>410,000</u>
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน :	
กำไรก่อนรายการพิเศษ	1.52
รายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้)	<u>0.76</u>
กำไรสุทธิ	<u>2.28</u>

กำไรต่อหุ้นปรับลด

ในงบการเงินจะแสดงกำไรต่อหุ้นในลักษณะนี้เมื่อบริษัทมีโครงสร้างเงินทุนแบบซับซ้อน โดยที่ต้องแสดงร่วมกับกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน การคำนวณแตกต่างจากกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. **กำไรสุทธิ** เป็นกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่ต้องปรับปรุงด้วยรายการหุ้นสามัญเทียบเท่าซึ่งถ้าแปลงเป็นหุ้นสามัญแล้วอาจจะมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ เช่น หุ้นกู้แปลงสภาพเป็นต้น ถ้าแปลงเป็นหุ้นสามัญทั้งจำนวนแล้วไม่จำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยให้หุ้นกู้นี้อีก ดังนั้นจึงต้องนำดอกเบี้ยจ่ายส่วนของหุ้นกู้ (สุทธิจากภาษี) บวกกลับเข้าไป

2. **จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ถือโดยบุคคลภายนอก** ต้องนำหุ้นสามัญเทียบเท่าโดยสมมติว่าแปลงหุ้นสามัญเทียบเท่าให้เป็นหุ้นสามัญทั้งจำนวน ณ วันต้นงวด (ในกรณีที่เป็นหุ้นที่ยกมาจากงวดก่อน) แต่ถ้าเป็นหุ้นที่ออกในระหว่างงวดให้ถัวเฉลี่ยตั้งแต่วันที่ออกหุ้นในระหว่างงวด

ดังนั้นการคำนวณหากำไรต่อหุ้นปรับลดอาจมีการเปลี่ยนแปลงทั้งกำไรสุทธิส่วนที่เป็นของหุ้นสามัญและจำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยบุคคลภายนอกถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายการหุ้นสามัญเทียบเท่า ดังนี้

1. **ตราสารหนี้หรือตราสารทุนที่สามารถแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้** (convertible security) ตราสารหนี้ที่แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ คือ หุ้นกู้ชนิดแปลงสภาพ ส่วนตราสาร

ทุนที่แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ คือ หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพ ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวทั้งสองลักษณะ

1.1 หุ้นกู้ชนิดแปลงสภาพ หากว่านำหุ้นกู้ชนิดนี้ทั้งหมดแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งหมดแล้วมีผลกระทบต่อราคาค่าหุ้นดังนี้

1.1.1 ผลกระทบต่อกำไรสุทธิ บริษัทไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยให้หุ้นกู้อีกต่อไป ดังนั้นกำไรสุทธิจะเพิ่มขึ้นด้วยดอกเบี้ยจ่าย (สุทธิจากภาษี)

1.1.2 ผลกระทบต่อจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักจะเพิ่มขึ้นด้วยจำนวนหุ้นกู้แปลงสภาพ โดยสมมติว่าแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งจำนวน โดยหากหุ้นกู้ยกมาต้นงวดให้ถือว่าต้องแปลงตั้งแต่วันต้นงวด แต่ถ้าหากว่าเป็นหุ้นกู้ที่ออกในระหว่างงวดให้แปลงตั้งแต่วันที่ออกหุ้นกู้แปลงสภาพนี้

ตัวอย่างที่ 8.13 บริษัทแห่งหนึ่งมีข้อมูลเมื่อสิ้นงวดบัญชี 25x1 ดังนี้

กำไรสุทธิ	240,000	บาท
หุ้นกู้ 5% ชนิดแปลงสภาพได้มูลค่า (หุ้นกู้ 1,000 บาท แปลงเป็นหุ้นสามัญได้ 50 หุ้น)	600,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น
อัตราภาษีเงินได้	30%	
ให้คำนวณหากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นปรับลด		

การคำนวณ กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

กำไรสุทธิ	240,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	=	<u>240,000</u>	
		200,000	
	=	1.20	บาท

การคำนวณ กำไรต่อหุ้นปรับลด

กำไรสุทธิ		240,000	
บวก ดอกเบี้ยหุ้นกู้สุทธิจากภาษีเงินได้			
ดอกเบี้ยจ่าย (600,000 x 5%)	30,000		
หัก ภาษีเงินได้ (30% x 30,000)	<u>9,000</u>	<u>21,000</u>	
กำไรสุทธิหลังปรับปรุง		<u>261,000</u>	
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก		200,000	หุ้น
บวก จำนวนหุ้นสามัญที่เพิ่มขึ้นจากการแปลงสภาพ ($\frac{600,000}{1,000} \times 50$)		<u>30,000</u>	หุ้น
จำนวนหุ้นสามัญหลังปรับปรุง		<u>230,000</u>	หุ้น
กำไรต่อหุ้นปรับลด	=	<u>261,000</u>	
		230,000	
	=	1.13	บาท

จากตัวอย่างที่ 8.13 กำไรต่อหุ้นปรับลดต่ำกว่ากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน ดังนั้นต้องนำทั้งกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานและกำไรต่อหุ้นปรับลดไปแสดงต่อท้ายงบกำไรขาดทุน แต่ถ้ากำไรต่อหุ้นปรับลดสูงกว่ากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานให้แสดงเฉพาะกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานต่อท้ายงบกำไรขาดทุนเพียงอย่างเดียว

1.2 หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพ ต้องเป็นหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมเงินปันผล ส่วนหุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมเงินปันผล ต้องมีการประกาศจ่ายปันผลในงวดปัจจุบันจึงจะสามารถพิจารณาผลกระทบโดยหากว่านำหุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้ทั้งหมดแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งหมดแล้วมีผลกระทบต่อการคำนวณกำไรต่อหุ้นดังนี้

1.2.1 ผลกระทบต่อกำไรสุทธิ บริษัทไม่ต้องจ่ายปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้อีกต่อไป ดังนั้นกำไรสุทธิทั้งหมดจึงไม่ต้องแบ่งเงินปันผลส่วนที่เป็นของหุ้นบุริมสิทธิเนื่องจากหุ้นบุริมสิทธิได้แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งจำนวนแล้ว

1.2.2 ผลกระทบต่อจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก จะเพิ่มขึ้นด้วยจำนวนหุ้นบุริมสิทธิซึ่งแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งจำนวนเช่นเดียวกับหุ้นกู้

ตัวอย่างที่ 8.14 บริษัทแห่งหนึ่งมีข้อมูลเมื่อสิ้นงวดบัญชี 25x1 ดังนี้

กำไรสุทธิ	240,000	บาท
หุ้นบุริมสิทธิ 6% ชนิดแปลงสภาพได้มูลค่า (หุ้นบุริมสิทธิ 1,000 บาท แปลงเป็นหุ้นสามัญได้ 50 หุ้น)	900,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น
ให้คำนวณหากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นปรับลด		
การคำนวณ กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน		
กำไรสุทธิ	240,000	บาท
หัก เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ (900,000 x 6%)	54,000	บาท
กำไรสุทธิส่วนที่เป็นของหุ้นสามัญ	186,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น
 กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	=	<u>186,000</u>
		200,000
	=	0.93 บาท
การคำนวณ กำไรต่อหุ้นปรับลด		
กำไรสุทธิ	240,000	
จำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น
บวก จำนวนหุ้นสามัญที่เพิ่มขึ้นจากการแปลงสภาพ ($\frac{900,000}{1,000} \times 50$)	45,000	หุ้น
จำนวนหุ้นสามัญหลังปรับปรุง	<u>245,000</u>	หุ้น
 กำไรต่อหุ้นปรับลด	=	<u>240,000</u>
		245,000
	=	0.98 บาท

จากตัวอย่างที่ 8.14 ถ้ากำไรต่อหุ้นปรับลดสูงกว่ากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานให้แสดงเฉพาะกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานต่อท้ายงบกำไรขาดทุนเพียงอย่างเดียว

2. **ใบสำคัญแสดงสิทธิและสิทธิที่จะเลือกซื้อหุ้น** จากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่องกำไรต่อหุ้นได้อธิบายการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดเกี่ยวกับใบสำคัญแสดงสิทธิ โดยในการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดกิจการต้องสมมติว่าผู้ถือหุ้นจะแปลงหุ้นสามัญเทียบเท่าปรับลดที่เป็นใบสำคัญแสดงสิทธิ สิทธิที่จะเลือกซื้อหุ้นและหุ้นสามัญเทียบเท่าปรับลดอื่นในลักษณะเดียวกันเป็นหุ้นสามัญเมื่อราคาตามสิทธิต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญกิจการต้องสมมติต่อไปว่ากิจการจะนำสิ่งตอบแทนสุทธิที่ได้รับจากผู้ถือหุ้นสามัญเทียบเท่าไปซื้อหุ้นสามัญจากบุคคลภายนอกคืนด้วยมูลค่ายุติธรรมเพื่อนำหุ้นสามัญดังกล่าวมาใช้ในการแปลงหุ้น ในการนี้หากจำนวนหุ้นสามัญทั้งสิ้นที่กิจการต้องใช้ในการแปลงหุ้นสูงกว่าจำนวนหุ้นสามัญที่กิจการซื้อคืนมา กิจการจำเป็นต้องออกหุ้นสามัญเพิ่มเติมให้กับผู้ถือหุ้นสามัญเทียบเท่า โดยมีได้รับสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 11)

การแปลงใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้นเป็นหุ้นสามัญในการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดเมื่อราคาของสิทธิต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรม ให้ใช้วิธีการซื้อหุ้นสามัญคืน ดังนั้นจึงทำให้จำนวนหุ้นที่ใช้สิทธิซื้อหุ้นได้หุ้นสามัญจำนวนที่ลดลง เนื่องจากต้องการนำราคาของสิทธิที่ซื้อหุ้นได้ในราคาที่ต่ำกว่าปกติเข้ามาพิจารณาปรับจำนวนหุ้นที่จะแปลงเป็นหุ้นสามัญ

การคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดต้องนำใบสำคัญแสดงสิทธิและสิทธิซื้อหุ้นการใช้สิทธิ (ไม่ว่าจะสามารถใช้สิทธิได้ในปัจจุบันหรือไม่ก็ตาม) มาคำนวณด้วย โดยถือว่าเกิด ณ วันต้นงวด ยกเว้นจะมีการให้ใบสำคัญแสดงสิทธิในระหว่างงวดให้ถือว่าแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญตั้งแต่วันที่ออกใบสำคัญแสดงสิทธิ การคำนวณจำนวนหุ้นสามัญที่จะเพิ่มขึ้นด้วยการใช้สิทธิซื้อหุ้น

$$\text{จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้น} = \frac{\text{มูลค่ายุติธรรม} - \text{ราคาของหุ้นสามัญที่ใช้ซื้อสิทธิ}}{\text{มูลค่ายุติธรรม}} \times \text{จำนวนสิทธิ}$$

ในกรณีที่บริษัทมีหุ้นสามัญเทียบเท่าหลายชนิดรวมกัน หลังจากคำนวณหากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานแล้ว สมมติให้หุ้นสามัญเทียบเท่ามีการใช้สิทธิหรือแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญทั้งหมดเพื่อคำนวณหากำไรต่อหุ้นปรับลดของหุ้นสามัญเทียบเท่าแต่ละชนิด นำมาเรียงลำดับจากน้อยสุดไปหามากที่สุด หลังจากจัดเรียงลำดับแล้ว นำมาคำนวณหากำไรต่อหุ้น ปรับลดใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถ้าผลการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลดใหม่ ลดน้อยลงกว่าเดิมให้นำผลปรับลดในลำดับต่อไปเข้ามาคำนวณหากำไรต่อหุ้นปรับลดต่อไปจนกว่ากำไรต่อหุ้นปรับลดจะมีมูลค่าเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นหรือไม่มีหุ้นสามัญเทียบเท่าลำดับต่อไปแล้ว ซึ่งแสดงการคำนวณการจัดลำดับดังนี้

ตัวอย่างที่ 8.15 พนักงานของบริษัทแห่งหนึ่งได้รับสิทธิซื้อหุ้นสามัญในวันต้นงวดบัญชีจำนวน 30,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 7 บาท มูลค่ายุติธรรมในวันต้นงวดบัญชีราคาหุ้นละ 10 บาท พนักงานได้ใช้สิทธิซื้อหุ้นสามัญทั้งหมดข้อมูลบางรายการในวันสิ้นงวดบัญชี ดังนี้

กำไรสุทธิ	240,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่นำออกจำหน่าย และอยู่ในมือบุคคลภายนอก	200,000	หุ้น
ใบมอบสิทธิซื้อหุ้นส่วน	30,000	หุ้น

การคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นปรับลดของบริษัทเป็นดังนี้

การคำนวณ กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

กำไรสุทธิ	240,000	บาท
จำนวนหุ้นสามัญที่นำออกจำหน่าย และอยู่ในมือผู้ถือหุ้น	200,000	หุ้น
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	=	$\frac{240,000}{200,000}$
	=	1.20 บาท

การคำนวณ กำไรต่อหุ้นปรับลด

จำนวนหุ้นสามัญที่นำไปคำนวณกำไรต่อหุ้น	=	209,000	หุ้น
จำนวนหุ้นที่นำออกจำหน่าย และอยู่ในมือบุคคลภายนอก	=	200,000	หุ้น
จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้น $(\frac{10-7}{10}) \times 30,000$	=	9,000	หุ้น
กำไรต่อหุ้นปรับลด	=	$\frac{240,000}{209,000}$	
	=	1.15 บาท	

จากตัวอย่างที่ 8.15 กำไรต่อหุ้นปรับลดต่ำกว่ากำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน ดังนั้นต้องนำทั้งกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานและกำไรต่อหุ้นปรับลดไปแสดงต่อท้ายงบกำไรขาดทุน

ตัวอย่างที่ 8.16 บริษัท ฟาโปร่ง จำกัด มีกำไรสุทธิส่วนที่เป็นของหุ้นสามัญ จำนวน 500,000 บาท และมีจำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยที่ถือโดยบุคคลภายนอก 100,000 หุ้น มูลค่ายุติธรรมถัวเฉลี่ยต่อหุ้นสามัญในระหว่างปีปัจจุบันเท่ากับ 75 บาท (อัตราภาษีเงินได้ 30%) สมมติว่าหุ้นบุริมสิทธิมีเงินปันผลเท่ากับ 25,000 บาท ในระหว่างปีปัจจุบันบริษัท มีหุ้นสามัญเทียบเท่าดังนี้

1. สิทธิซื้อหุ้นสามัญ จำนวน 5,000 หุ้น ซึ่งมีราคาใช้สิทธิซื้อหุ้นสามัญหุ้นละ 60 บาท
2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพ จำนวน 40,000 หุ้น ชนิดสะสมเงินปันผลจำนวน 8 บาทต่อหุ้น โดยหุ้นบุริมสิทธิ 1 หุ้นเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญได้ 2 หุ้น

3. หุ้นกู้ 5% ชนิดแปลงสภาพ จำนวน 5,000,000 บาท อัตราในการแปลงสภาพหุ้นกู้ 1,000 บาท แปลงเป็นหุ้นสามัญได้ 20 หุ้น ในการออกจำหน่ายหุ้นกู้ไม่มีส่วนเกินกว่ามูลค่าหุ้น

การเพิ่มขึ้นของจำนวนกำไรที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญจากการแปลงหุ้นสามัญเทียบเท่า

รายการ	จำนวนกำไรที่เพิ่มขึ้น (บาท)	จำนวนหุ้นสามัญที่เพิ่มขึ้น (หุ้น)	กำไรต่อหุ้นที่เพิ่มขึ้น (บาท)
สิทธิที่จะเลือกซื้อหุ้นสามัญ กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น หุ้นที่ออกโดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทน $(5,000 \times \frac{75-60}{75})$	-	1,000	-
หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพ กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น (8 x 40,000) จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้น (2 x 40,000)	320,000	80,000	4
หุ้นกู้ 5% ชนิดแปลงสภาพ กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น $(5,000,000 \times 0.05 \times 0.7)$ จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้น $(\frac{5,000,000}{1,000} \times 20)$	175,000	100,000	1.75

จากการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลด นำมาจัดเรียงลำดับ โดยเรียงจากน้อยไปหามากสุดดังนี้

1. สิทธิที่จะเลือกซื้อหุ้นสามัญ กำไรต่อหุ้น = 0
2. หุ้นกู้ กำไรต่อหุ้น = 1.75
3. หุ้นบุริมสิทธิ กำไรต่อหุ้น = 4.00

การคำนวณ กำไรต่อหุ้นปรับลด

รายการ	กำไรสุทธิของผู้ถือหุ้นสามัญ (บาท)	จำนวนหุ้นสามัญ (หุ้น)	กำไรต่อหุ้น (บาท)
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน	500,000	100,000	5
สิทธิที่จะเลือกซื้อหุ้นสามัญ		<u>1,000</u>	
	500,000	101,000	4.95 ปรับลด
หุ้นกู้ 5% ชนิดแปลงสภาพ	<u>175,000</u>	<u>100,000</u>	
	675,000	201,000	3.36 ปรับลด
หุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพ	<u>320,000</u>	<u>80,000</u>	
	<u>995,000</u>	<u>281,000</u>	3.54 ปรับเพิ่ม

จากตัวอย่างที่ 8.16 กำไรต่อหุ้นปรับลดจะไม่นำกำไรต่อหุ้นปรับลดของหุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพมาแสดงเนื่องจากกำไรต่อหุ้นปรับเพิ่มขึ้นจาก 3.36 บาท เป็น 3.54 บาท ดังนั้นบริษัทจะเลือกแสดงกำไรต่อหุ้นปรับลดตัวที่น้อยที่สุด คือ 3.36 มาแสดงต่อท้ายงบกำไรขาดทุน ร่วมกับกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

การเลิกบริษัทจำกัด

บริษัท ถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น การเลิกบริษัทเป็นไปตามกำหนดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1236 และมาตรา 1237 กำหนดให้บริษัทต้องเลิกด้วยสาเหตุต่อไปนี้ คือ (สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, และคนอื่น ๆ, 2547, หน้า 384)

1. ถ้าในข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้เลิกกันในกรณีใด เมื่อเกิดกรณีนั้น
2. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นเฉพาะกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลนั้น
3. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อทำกิจการใดแต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้น
4. เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก หมายความว่า เกิดกรณีใดกรณีหนึ่งกับบริษัท เช่น ขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนจำนวนมากเนื่องจากการประกาศค่าเงินบาทลอยตัว ทำให้บริษัทมีหนี้สินล้นพ้นตัว และธุรกิจประสบปัญหาสภาพคล่อง สินค้าส่งออกไม่ได้ คณะกรรมการบริหารบริษัท จึงมีมติพิเศษให้เลิกบริษัท

5. เมื่อบริษัทล้มละลาย

6. คำสั่งศาลให้เลิกบริษัทด้วยเหตุผล ดังนี้

6.1 ถ้าทำผิดในการยื่นรายงานตั้งบริษัทหรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท

6.2 ถ้าบริษัทไม่เริ่มทำการภายในปีหนึ่งนับแต่วันจดทะเบียนหรือหยุดทำการถึงหนึ่งปีเต็ม

6.3 ถ้าการดำเนินงานของบริษัททำไปก็มีแต่ขาดทุนอย่างเดียวและไม่มี ความหวังว่าจะกลับฟื้นตัวได้

6.4 ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นลดน้อยลงจนเหลือไม่ถึง 7 คน

6.5 ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจนถึง 100 คนขึ้นไป

เมื่อบริษัทเลิกกิจการ จะต้องจัดให้มีการชำระบัญชีโดยผู้ชำระบัญชี หากว่าบริษัท เลิกเนื่องจากการล้มละลายเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าดำเนินการสะสางสินทรัพย์และ หนี้สินแทนผู้ชำระหนี้ในการตั้งผู้ชำระบัญชานั้น บริษัทมักจะมีข้อบังคับกำหนดไว้ว่าจะตั้งใคร เป็นผู้ชำระบัญชีเมื่อเลิกบริษัท ถ้าไม่มีข้อบังคับกำหนดไว้ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมาย โดย กรรมการบริษัททำหน้าที่เป็นผู้ชำระบัญชี หากว่าไม่สามารถตั้งผู้ชำระบัญชีได้ อาจจะให้ พนักงานอัยการหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีก็ได้ แต่ถ้าเป็นบริษัท มหาชน ผู้ชำระบัญชีจะได้แก่บุคคลซึ่งที่ประชุมผู้ถือหุ้น นายทะเบียนหรือศาลแล้วแต่กรณี แต่งตั้ง บริษัทที่เลิกกิจการยังถือว่าคงตั้งอยู่จนกว่าจะชำระบัญชีเสร็จ

นอกจากนี้แล้วขั้นตอนที่บริษัทจำกัดที่เลิกกิจการต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังนี้

1. ผู้ชำระบัญชีต้องไปจดทะเบียนการเลิกบริษัทภายใน 14 วัน นับจากวันที่ตกลง เลิกและระบุชื่อผู้ชำระบัญชีทุกคน

2. ภายใน 14 วันนับจากวันที่ตั้งผู้ชำระบัญชี หรือถ้าเป็นกรรมการบริษัทจากวันที่ เลิกกิจการ ให้ผู้ชำระบัญชีโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย บอกกล่าวการ เลิกบริษัทให้เจ้าหนี้ยื่นคำทวงหนี้ต่อผู้ชำระบัญชี และบอกกล่าว โดยจดหมายลงทะเบียนไปยัง เจ้าหนี้ทุกคนที่มีชื่อปรากฏในสมุดบัญชีหรือเอกสารบริษัท

3. ท่างบดุลขึ้นโดยเร็วที่สุดที่จะพึงทำได้ ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบรับรองว่าถูกต้อง แล้วเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติงบดุลและคำรับรองของผู้สอบบัญชี

4. ถ้าผู้ชำระบัญชีพิจารณาเห็นว่าเมื่อได้รับเงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้วสินทรัพย์ของ บริษัทไม่พอชำระหนี้สินก็ต้องร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งให้บริษัทล้มละลาย และมอบกิจการ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการชำระบัญชีต่อไป

5. ทุกระยะ 3 เดือน จะต้องทำรายงานยื่นต่อสำนักทะเบียนหุ้นส่วนและบริษัท แสดงความคืบหน้าในการชำระบัญชีว่าได้จัดการไปอย่างไรบ้าง และรายงานนี้ต้องเปิดเผยให้ผู้ถือหุ้นและเจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้

6. ถ้าระยะเวลาการชำระบัญชีนานเกินกว่า 1 ปี ผู้ชำระบัญชีจะต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นทุกระยะสิ้นปีเพื่อเสนอรายงานต่อที่ประชุม ซึ่งจะแถลงถึงสินทรัพย์ที่จำหน่ายไปแล้ว การชำระหนี้สินและกำไรหรือขาดทุนในการจำหน่ายสินทรัพย์โดยละเอียด

7. เมื่อทำการชำระบัญชีเสร็จ ผู้ชำระบัญชีจะต้องทำรายงานการชำระบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินการและการจัดการสินทรัพย์ของบริษัท แล้วเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเพื่อเสนอรายงานการชำระบัญชีให้ผู้ถือหุ้นอนุมัติ และนำข้อความที่ประชุมกันนั้น ไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน หลังจากวันประชุม จึงจะนับว่าเป็นการเสร็จการชำระบัญชี

8. เมื่อเสร็จการชำระบัญชีแล้วให้มอบสมุดบัญชี และเอกสารทั้งหลายของบริษัท แก่นายทะเบียนภายใน 14 วัน นับจากวันประชุมใหญ่ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอได้โดยไม่เสียค่าธรรมเนียม และนายทะเบียนจะต้องรักษาสมุดและเอกสารเหล่านี้ไว้ 10 ปี นับจากวันสุดท้ายของการชำระบัญชี

ในการชำระบัญชีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ระบุให้ผู้ชำระบัญชีชำระหนี้ตามลำดับ ดังนี้

1. ชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ค่าภาระติดพัน และค่าใช้จ่ายซึ่งจำเป็นต้องจ่ายในการชำระบัญชีเป็นลำดับที่หนึ่ง

2. ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ซึ่งได้ทวงถามให้ใช้หนี้เป็นลำดับที่สอง ถ้าเจ้าหนี้คนใดมิได้ทวงถามให้ใช้หนี้ ผู้ชำระบัญชีต้องวางเงินเท่าจำนวนหนี้ที่ตามบทแห่งประมวลกฎหมายที่ว่าด้วยการวางสินทรัพย์แทนการชำระหนี้

3. หากมีสินทรัพย์เหลืออยู่ภายหลังการชำระหนี้ให้คืนทุนแก่ผู้ถือหุ้น ถ้ามีสินทรัพย์เหลือหลังจากคืนทุนแก่ผู้ถือหุ้น ส่วนที่เหลือคือกำไรซึ่งจะแบ่งให้แก่ผู้ถือหุ้นตามส่วนของผู้ถือหุ้นที่ถืออยู่ ในกรณีผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะต้องได้ชำระคืนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ ตามบุริมสิทธิที่มีเหนือหุ้นสามัญ

การบัญชีเกี่ยวกับการชำระบัญชีเลิกบริษัท

การชำระบัญชีเลิกบริษัท จะมีวิธีการชำระบัญชีคล้ายกับการชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วน โดยต้องนำสินทรัพย์ที่มีทั้งหมดออกจำหน่าย เรียกให้ลูกหนี้มาชำระเงิน และรวบรวมเงินสด เพื่อจ่ายชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อมีเงินสดเหลือจากการชำระหนี้สินแล้วต้องจ่ายคืนทุนให้ผู้ถือหุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับการคืนทุนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ

การจำหน่ายสินทรัพย์อาจทำให้เกิดกำไรหรือขาดทุนจากราคาที่จำหน่ายได้กับราคาตามบัญชี ซึ่งการบันทึกบัญชีจะทำตามขั้นตอนดังนี้

1. การโอนปิด ส่วนของผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไปบัญชีผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ ให้โอนปิดทุนหุ้นบุริมสิทธิส่วนเกินกว่ามูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ และเงินปันผลค้างจ่าย (ถ้ามี) โดยใช้มูลค่าเมื่อเลิกกิจการแต่ถ้าไม่สามารถหามูลค่าได้ ให้ใช้ราคาตามมูลค่าหุ้น

2. การโอนปิดส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญไปบัญชีผู้ถือหุ้นสามัญ ให้โอนปิดทุนหุ้นสามัญส่วนเกินกว่ามูลค่าหุ้นสามัญ และเงินปันผลค้างจ่าย (ถ้ามี)

3. การโอนหุ้นกู้ไปบัญชีผู้ถือหุ้นกู้ หากบริษัทมีเงินกู้ยืมระยะยาวจากการออกหุ้นกู้ จะโอนปิดบัญชีหุ้นกู้พร้อมดอกเบี้ยค้างจ่าย (ถ้ามี) ไปบัญชีผู้ถือหุ้นกู้

4. การโอนกำไรสะสมที่จัดสรรแล้วทั้งหมดเข้ากำไรสะสม เมื่อบริษัทต้องเลิกกิจการจึงไม่มีความจำเป็นต้องสะสมต่อไป

5. การโอนปิดบัญชีค่าใช้จ่ายจัดตั้งบริษัท และบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้หรือส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ไปบัญชีขาดทุน หรือกำไรในการขายสินทรัพย์ ในวันชำระบัญชีหากยังมีค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท หรือมีส่วนเกินมูลค่าหุ้นหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น เนื่องจากยังจำหน่ายไม่หมด ต้องโอนปิดบัญชีเหล่านี้ ไปบัญชีขาดทุน หรือกำไรในการขายสินทรัพย์

6. การบันทึกบัญชีเมื่อมีการจำหน่ายสินทรัพย์ การจำหน่ายสินทรัพย์นี้รวมทั้งการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ด้วย การจำหน่ายสินทรัพย์อาจจะมีผลต่างระหว่างราคาจำหน่ายและราคาตามบัญชี ซึ่งต้องบันทึกผลต่างนั้น บัญชีกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ บัญชีนี้เป็นบัญชีพักเพื่อรวมรายได้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการชำระบัญชี หลังจากการจำหน่ายสินทรัพย์เสร็จสิ้นบัญชีนี้จะถูกปิดเข้าบัญชีกำไรสะสม เมื่อมีค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายสินทรัพย์ให้หักจากเงินสดที่ได้รับจากการจำหน่ายสินทรัพย์ และบันทึกเงินสดที่ได้รับด้วยยอดสุทธิ

7. การชำระหนี้สิน เมื่อรวบรวมเงินสดได้แล้ว ผู้ชำระบัญชีจะจ่ายค่าใช้จ่ายเป็นการชำระบัญชีก่อนแล้วจึงจ่ายชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก โดยบันทึกค่าใช้จ่ายจำนวนนี้เข้าไปรวมอยู่ในบัญชี กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์

8. การปิดบัญชีกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ เมื่อสามารถรวบรวมขายสินทรัพย์และจ่ายชำระหนี้สินหมดแล้ว ให้ปิดบัญชีกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ ไปยังบัญชี กำไรสะสม

9. การโอนปิดบัญชีกำไรสะสม โดยใจเปิดบัญชีกำไรสะสมไปยังบัญชีผู้ถือหุ้นสามัญ

10. การจ่ายคืนทุนและให้ผู้ถือหุ้น การจ่ายคืนทุนต้องจ่ายชำระให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิก่อนผู้ถือหุ้นสามัญตามที่โอนไปอยู่ในบัญชีผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ เงินสดที่เหลือจึงจ่ายคืนทุนให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ หลังจากเสร็จสิ้นการชำระบัญชีแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องทำรายงานการชำระบัญชีเสนอต่อผู้ถือหุ้นคือ งบรับจ่ายเงินสด และงบกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์

ตัวอย่างที่ 8.17 บริษัท ฟ้าประทาน จำกัด ตกลงเลิกกิจการตามมติพิเศษที่ประชุมคณะกรรมการบริหารบริษัท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 ซึ่งมีงบดุล และรายละเอียดดังนี้

บริษัท ฟ้าประทาน จำกัด

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1

(หน่วย:บาท)

สินทรัพย์

เงินสด		10,000
ลูกหนี้การค้า (สุทธิ)		17,100
สินค้าคงเหลือ		18,850
ค่าเบี้ยประกันภัยจ่ายล่วงหน้า		1,200
ที่ดิน		125,000
อาคาร	50,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม – อาคาร	<u>30,000</u>	20,000
อุปกรณ์สำนักงาน	25,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>15,000</u>	<u>10,000</u>
รวมสินทรัพย์		<u>202,150</u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สิน

เจ้าหนี้การค้า	10,800	
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	2,125	
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	8,725	
หุ้นกู้	25,000	
บวก ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	<u>1,750</u>	<u>26,750</u>
		<u>48,400</u>

ส่วนของผู้ถือหุ้น :

ทุนหุ้นสามัญ 7,500 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ออกจำหน่ายและ รับชำระเรียบร้อยแล้ว		75,000
ทุนหุ้นบุริมสิทธิ 4% ชนิดสะสมและรวมรับเงินปันผลเต็มที่ 500 หุ้น หุ้นละ 100 บาท ออกชำระเรียบร้อยแล้ว		50,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		7,500
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ		5,000
ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์เพิ่ม		5,000
กำไรสะสม :		
จัดสรรแล้ว		
ตามกฎหมาย	5,000	
ทั่วไป	<u>2,500</u>	7,500
ยังไม่จัดสรร		<u>3,750</u>
		<u>11,250</u>
		<u>153,750</u>

รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น 202,150

ผู้ชำระบัญชีดำเนินการจำหน่ายสินทรัพย์และชำระหนี้สิน ตลอดจนจ่ายคืนผู้ถือหุ้น โดยที่บริษัทต้องจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ชำระบัญชี 3,750 บาท รายละเอียดในการชำระบัญชีมีดังนี้

ม.ค.	8	จำหน่ายสินค้าได้ 15,325 บาท
	12	เก็บเงินจากลูกหนี้ได้ 15,500 บาท
	16	จำหน่ายอุปกรณ์สำนักงานได้ในราคา 5,500 บาท
	30	จ่ายชำระค่าใช้จ่ายค้างจ่ายทั้งหมด

- มี.ค. 10 จำหน่ายที่ดินพร้อมอาคารได้ในราคา 160,000 บาท
 16 ชำระเจ้าหนี้การค้าทั้งหมด
 22 ชำระหุ้นกู้พร้อมดอกเบี้ยจำนวน 2,500 บาท
 28 จ่ายคืนทุนผู้ถือหุ้นทั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1	1	ทุนหุ้นบุริมสิทธิ	50,000	-
ม.ค.		ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ		50,000
		โอนปิดทุนหุ้นบุริมสิทธิไปให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ		-
		ทุนหุ้นสามัญ	75,000	-
		ผู้ถือหุ้นสามัญ		75,000
		โอนปิดทุนหุ้นบุริมสิทธิไปให้ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ		-
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ	5,000	-
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	7,500	-
		ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์เพิ่ม	5,000	-
		กำไรสะสมจัดสรรตามกฎหมาย	5,000	-
		กำไรสะสมจัดสรรทั่วไป	2,500	-
		กำไรสะสม		25,000
		โอนปิดส่วนเกินมูลค่าหุ้น ส่วนเกินทุนและกำไรสะสมที่จัดสรรแล้วเข้ากำไรสะสม		-
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้	1,750	-
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์		1,750
		โอนปิดส่วนเกินมูลค่าหุ้นกู้		-

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ม.ค.	8	เงินสด		15,325 -	
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ สินค้า		3,525 -	18,850 -
		จำหน่ายสินค้า			
	12	เงินสด		15,500 -	
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ ลูกหนี้		1,600 -	17,100 -
		เก็บเงินจากลูกหนี้			
	16	เงินสด		5,500 -	
		ค่าเสื่อมราคาสะสม – อุปกรณ์สำนักงาน		15,000 -	
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่าย สินทรัพย์			4,500 -
		อุปกรณ์สำนักงาน			25,000 -
	30	จำหน่ายอุปกรณ์			
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ เงินสด		3,750 -	3,750 -
จ่ายค่าชำระบัญชี					
30	ภาษีเงินได้ค้างจ่าย		2,125 -		
	ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย		8,725 -		
	เงินสด			10,850 -	
		จ่ายค่าใช้จ่ายค้างจ่าย			

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 มี.ค.	10	เงินสด		160,000 -	
		ค่าเสื่อมราคาสะสม - อาคาร		30,000 -	
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่าย สินทรัพย์ ที่ดิน			5,000 -
		อาคาร			125,000 -
		ขายอาคารและที่ดิน			50,000 -
	16	เจ้าหนี้การค้า		10,800 -	
		เงินสด			10,800 -
	22	จ่ายชำระเจ้าหนี้การค้า			
		หุ้นกู้		25,000 -	
		กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์		2,500 -	
28	เงินสด			27,500 -	
	ชำระหุ้นกู้พร้อมดอกเบี้ย				
	กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์		1,200 -		
	ค่าเบี่ยงประกันภัยจ่ายล่วงหน้า			1,200 -	
	โอนปิดค่าเบี่ยงประกันจ่ายล่วงหน้า				
	กำไรสะสม		1,325 -		
	กำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่าย สินทรัพย์			1,325 -	
		โอนปิดกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่าย สินทรัพย์เข้ากำไรสะสม			

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 มี.ค.	28	กำไรสะสม ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ ผู้ถือหุ้นสามัญ จ่ายคืนทุน		23,675 -	4,470 - 14,205 -

สรุป

งบการเงินของบริษัทประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นหรืองบกำไรขาดทุนแบบเบ็ดเสร็จ งบกระแสเงินสด นโยบายการบัญชีและหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ราคาตามบัญชีต่อหุ้น เป็นสิทธิส่วนได้เสียในเงินทุนของบริษัทต่อหนึ่งหุ้นซึ่งคำนวณได้จากงบดุลของบริษัท ณ วันใดวันหนึ่ง หรือเป็นราคาเมื่อเลิกกิจการบริษัท การคำนวณจะพิจารณาว่าบริษัทมีหุ้นทุนชนิดเดียวหรือมีหุ้นบุริมสิทธิด้วย หากมีหุ้นบุริมสิทธิต้องคำนวณราคาตามบัญชีให้กับหุ้นบุริมสิทธิก่อน

กำไรต่อหุ้น เป็นจำนวนกำไรในงวดบัญชีหนึ่งต่อหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น การคำนวณกำไรต่อหุ้นมี 2 ลักษณะ คือ จำนวนกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และจำนวนกำไรต่อหุ้นปรับลด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างเงินทุน ถ้าเป็นโครงสร้างทุนแบบง่ายให้คำนวณเฉพาะกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน แต่ถ้าเป็นโครงสร้างทุนแบบซับซ้อนต้องคำนวณทั้งกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานและกำไรต่อหุ้นปรับลด

เลิกบริษัทอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ล้มละลาย มีมติพิเศษให้เลิก เป็นต้น ซึ่งการบันทึกบัญชีมีขั้นตอน คือ ปิดบัญชีหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิเข้าบัญชีผู้ถือหุ้นในแต่ละชนิด โอนปิดบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นและส่วนเกินทุนต่าง ๆ เข้าบัญชีกำไรสะสม โอนปิดกำไรสะสมที่จัดสรรทั้งหมดเข้ากำไรสะสม การโอนส่วนเกินหรือส่วนที่ด่ำมูลค่าหุ้นก็ไปปรับเข้าบัญชี การบันทึกบัญชีเมื่อมีการจำหน่ายสินทรัพย์ ชำระหนี้สิน ปิดบัญชีกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ การปิดบัญชีกำไรสะสม และการจ่ายคืนทุนและให้ผู้ถือหุ้นสองชนิด

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. งบการเงินของบริษัทประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. ราคาตามบัญชีต่อหุ้นหมายถึงอะไร อธิบาย
3. กำไรต่อหุ้นหมายถึงอะไร และมีวิธีใดบ้าง
4. การเลิกบริษัทมีขั้นตอนในการบันทึกบัญชีอย่างไร
5. ต่อไปนี้เป็นงบดุลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท พร จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x1 เป็นดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น - หุ้นสามัญจดทะเบียน 100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท

ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้วทั้งหมด 900,000

หุ้นสามัญให้จอง 10,000 หุ้น 100,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ 400,000

กำไรสะสม

ที่ยังไม่ได้จัดสรร 50,000

ที่จัดสรรแล้ว :

จัดสรรตามกฎหมาย 300,000

จัดสรรเพื่อป้องกันภัยตนเอง 400,000 700,000 1,200,000

รวม 2,600,000

ให้ทำ จำนวนราคาตามบัญชีต่อหุ้น ของหุ้นสามัญ ในวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

6. ต่อไปนี้เป็นงบดุลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท วิกรรณกรณ์ จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x2 เป็นดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น - หุ้นสามัญจดทะเบียน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท

ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว 800,000

หุ้นสามัญให้จอง 1,000 หุ้น 100,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ 100,000

กำไรสะสม :

ที่ยังไม่ได้จัดสรร 200,000

ที่จัดสรรแล้ว :

จัดสรรตามกฎหมาย 100,000

จัดสรรเพื่อหุ้นสามัญซื้อคืน 150,000 250,000 450,000

รวม 1,450,000

หัก หุ้นสามัญที่ซื้อคืน 1,000 หุ้น ราคาหุ้น 150,000

รวม 1,300,000

ให้ทำ คำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นสามัญ ในวันที่ 31 ธันวาคม 25x2

7. ต่อไปนี้เป็นงบดุลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท อิงค์ฟ้า จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 เป็นดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น – หุ้นสามัญ จดทะเบียน 200,000 หุ้น

มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้วทั้งหมด 2,000,000

ทุนเรือนหุ้น – หุ้นบุริมสิทธิ 12% จดทะเบียน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ

100 บาท ราคาไถ่ถอน หุ้นละ 120 บาท ราคาของหุ้นเมื่อเลิกกิจการ

หุ้นละ 115 บาท ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้วทั้งหมด 1,000,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ 200,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ 100,000

กำไรสะสม

ที่ยังไม่ได้จัดสรร 1,200,000

ที่จัดสรรแล้ว :

จัดสรรตามกฎหมาย 600,000

จัดสรรเพื่อป้องกันภัยตนเอง 500,000 1,100,000 2,300,000

รวม 5,600,000

ให้ทำ คำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้น ของหุ้นทั้งสองชนิดในปี 25x3 โดยพิจารณาเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมเงินปันผลและไม่ร่วมรับเงินปันผล จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x3

2. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดสะสมเงินปันผลแต่ไม่ร่วมรับเงินปันผล จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x2

3. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมเงินปันผลแต่ร่วมรับเงินปันผลเต็มที่ จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

4. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดสะสมเงินปันผลและร่วมรับเงินปันผลเต็มที่ จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1

8. ต่อไปนี้เป็นงบดุลเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท นวนาคี จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x2 เป็นดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนเรือนหุ้น – หุ้นสามัญ	จดทะเบียน 100,000 หุ้น มูลค่า		
หุ้นละ 20 บาท ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว			1,500,000
ทุนเรือนหุ้น – หุ้นบุริมสิทธิ 15%	จดทะเบียน 20,000 หุ้น มูลค่า		
หุ้นละ 100 บาท ราคาไถ่ถอน หุ้นละ 125 บาท			
ราคาของหุ้นเมื่อเลิกกิจการ หุ้นละ 120 บาท			
ออกจำหน่ายอยู่ในมือบุคคลภายนอกแล้ว			800,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ			600,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ			300,000
กำไรสะสม			
ที่ยังไม่ได้จัดสรร			900,000
ที่จัดสรรแล้ว :			
จัดสรรตามกฎหมาย	500,000		
จัดสรรเพื่อขยายกิจการ	<u>300,000</u>	<u>800,000</u>	<u>1,700,000</u>
รวม			<u>4,900,000</u>

ให้ทำ คำนวณราคาตามบัญชีต่อหุ้น ของหุ้นทั้งสองชนิดในปี 25x2 โดยพิจารณาเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมเงินปันผลและไม่ร่วมรับเงินปันผล จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 25x1

2. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมเงินปันผลแต่ร่วมรับเงินปันผลเต็มที่ จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x0

3. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดสะสมเงินปันผลแต่ไม่ร่วมรับเงินปันผล จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25x1

4. หุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดสะสมเงินปันผลและร่วมรับเงินปันผลเต็มที่ จ่ายปันผลแล้วถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25x1

5. สมมติว่าในปี 25x3 มีกำไรสุทธิจำนวน 800,000 บาท และมีการประกาศจ่ายปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิแล้วทั้งปี และจ่ายปันผลให้กับหุ้นสามัญหุ้นละ 50 สตางค์ ให้คำนวณหาราคาตามบัญชีต่อหุ้นของหุ้นทั้งสองชนิดในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 โดยหุ้นบุริมสิทธิเป็นชนิดไม่สะสมและไม่ร่วมรับเงินปันผล

9. บริษัท สุรศรี จำกัด จัดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 50,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท และมีรายการเปลี่ยนแปลงของทุนจดทะเบียน ในปี 25x3 ดังนี้

25+3

ม.ค. 1 มีหุ้นสามัญมาจากงวดก่อน จำนวน 30,000 หุ้น

ก.พ. 28 ซื้อหุ้นสามัญคืน จำนวน 1,000 หุ้น

มี.ค. 1 ขายหุ้นสามัญเพิ่มเติมอีก 5,000 หุ้น

เม.ย. 30 ขายหุ้นสามัญที่ซื้อคืนออกไป 500 หุ้น

พ.ค. 1 ทำการแตกหุ้นสามัญ ในอัตรา 1:2

มิ.ย. 30 ทำการยกเลิกหุ้นสามัญที่ซื้อคืนที่เหลือทั้งหมด

ก.ค. 1 ขายหุ้นสามัญเพิ่มเติมอีก 6,000 หุ้น

ธ.ค. 31 ได้ออกหุ้นปันผลเป็นหุ้นสามัญให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ 10%

บริษัทมีกำไรสุทธิประจำปี 25x3 จำนวน 1,200,000 บาท

ให้ทำ คำนวณหากำไรต่อหุ้น

10. ต่อไปนี้เป็นยอดในงบดุล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x4 ของบริษัท รวี จำกัด เป็นดังนี้

บริษัท รวี จำกัด

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x4

สินทรัพย์

(หน่วย : บาท)

เงินสด		30,000
ลูกหนี้การค้า	56,200	
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	<u>6,200</u>	50,000
สินค้าคงเหลือ		42,500
ค่าเบี้ยประกันภัยจำลวงหน้า		12,000
ที่ดิน		500,000
อาคาร	600,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม – อาคาร	<u>360,000</u>	240,000
อุปกรณ์สำนักงาน	250,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>90,000</u>	<u>160,000</u>
รวมสินทรัพย์		<u>1,034,500</u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สิน

เจ้าหนี้การค้า		210,600
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย		40,500
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย		21,900
หุ้นกู้	200,000	
หัก ส่วนต่ำมูลค่าหุ้นกู้	<u>5,000</u>	<u>195,000</u>

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนหุ้นสามัญ 3,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ออกจำหน่าย และรับชำระเรียบร้อยแล้ว		300,000
ทุนหุ้นบุริมสิทธิ 4% ชนิดสะสมและรวมรับเงินปันผลเต็มที่ 1,500 หุ้น หุ้นละ 100 บาท ออกชำระเรียบร้อยแล้ว		150,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		30,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ				12,000
ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์เพิ่ม				12,000
กำไรสะสม				
จัดสรรแล้ว				
ตามกฎหมาย	30,000			
ทั่วไป	<u>15,000</u>	45,000		
ยังไม่จัดสรร		<u>17,500</u>	<u>62,500</u>	<u>566,500</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น				<u>1,034,500</u>

ผู้ชำระบัญชีดำเนินการจำหน่ายสินทรัพย์และชำระหนี้สิน ตลอดจนจ่ายคืนผู้ถือหุ้น โดยที่บริษัทต้องจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ชำระบัญชี 15,500 บาท รายละเอียดในการชำระบัญชีมีดังนี้

- ม.ค. 9 ตัดจำหน่ายค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า
- 10 จำหน่ายสินค้าได้ 40,550 บาท
- 20 เก็บเงินจากลูกค้าได้ 41,000 บาท
- 25 จำหน่ายอุปกรณ์สำนักงานได้ในราคา 100,000 บาท
- 31 จ่ายชำระค่าใช้จ่ายค้างจ่ายทั้งหมด
- ก.พ. 5 จำหน่ายที่ดินพร้อมอาคารได้ในราคา 600,000 บาท
- 12 ชำระเจ้าหนี้การค้าทั้งหมด
- 25 ชำระหุ้นกู้พร้อมดอกเบี้ยจำนวน 15,000 บาท
- 27 จ่ายคืนทุนผู้ถือหุ้นทั้งหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ
- ให้ทำ 1. บันทึกรายการชำระบัญชีเพื่อเลิกกิจการบริษัทจำกัดในสมุดรายวันทั่วไป พร้อมทั้งคำนวณประกอบ
2. จัดทำงบรับจ่ายเงินสดจากการจำหน่ายสินทรัพย์
3. จัดทำงบกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์